

Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder

Tomelilla kommun

Förord

Personer med psykiska funktionshinder tillhör en grupp som många gånger inte själva söker det stöd och den service de behöver och har rätt till. Det innebär ett särskilt ansvar för tillsynsmyndigheterna att följa hur kommunerna lyckats uppmärksamma gruppens behov och erbjuda lämpliga insatser.

Socialstyrelsen och länsstyrelserna har under våren 2002 granskat samtliga kommuners övergripande planering av sin verksamhet för målgruppen.

I ett fyrtiotal kommuner har även en fördjupad granskning av den praktiska verksamheten genomförts. I Skåne har under hösten 2002 och våren 2003 kommunerna Tomlilla och Staffanstorp samt stadsdelen Södra Innerstaden i Malmö varit föremål för en fördjupad granskning av hela sin verksamhet för målgruppen.

Eva Carlström
socialdirektör

Innehållsförteckning

Förord	2
Inledning.....	6
Bakgrund	6
Tillsynens inriktning och syfte	7
Vad har granskats och hur?	7
Valda granskningsområden	8
Metod – tre delundersökningar	9
Hur ska rapporten läsas?	10
Begrepp som används i rapporten	11
Beskrivning av kommunen	11
Hur många personer med psykiska funktionshinder har kommunen kontakt med?	11
Hur organiserar kommunen sitt arbete för personer med psykiska funktionshinder?.....	12
Planering och uppbyggnad av verksamheter	12
Kommunens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder	12
Kommunens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder	13
Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå	13
Mål, plan och uppföljning i verksamhet för boende, Solgläntan	14
Mål, plan och uppföljning i verksamheter för sysselsättning, UC och Centrumträffen.....	14
Kommunens utbud av insatser	15
Vilka verksamheter för boende finns i kommunen?	15
Tillgång till långsiktigt och anpassat boende	15
Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen?	16
Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning	16

Den enskildes rättssäkerhet i handlägningsprocessen	17
Rättssäkerheten i handlägningsprocessen.....	17
Handläggning av ansökan om insatser kring boendet	17
Handläggning av ansökan om insatser kring sysselsättningen	19
Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer	20
Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder	20
Hur beskriver de enskilda själva sina behov och det stöd de får av kommunen?	20
Stödprocessen – Behovet av stöd till ett fungerande boende	21
Stödprocessen – Behovet av stöd till lämplig sysselsättning	22
Stödprocessen – Behovet av samordnade insatser	23
Kontaktperson eller personligt ombud.....	23
Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning	24
Verksamhet för boende, Solgläntan.....	24
Beskrivning av verksamheten	24
Miljö	25
Verksamhetens innehåll och individuell planering.....	26
Verksamhet för sysselsättning, UC	27
Beskrivning av verksamheten	27
Verksamhet för sysselsättning, Centrumträffen	27
Beskrivning av verksamheten	27
Miljö	28
Verksamhetens innehåll och individuell planering.....	29
Brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet	30
Kommunens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande	30
Information till brukar- och anhörigorganisationer	30
Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av verksamheter	30
Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning.....	31
Möjlighet till brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning	31
Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet.....	32
Den enskildes självbestämmande i stödprocessen.....	32
Den enskildes självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning	33
Bemötande	33

Samverkan med andra organisationer/myndigheter	34
Kommunens inriktning mot samverkan och samarbete med organisationer och myndigheter	34
Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå	34
Samarbete kring enskilda individer	35
Samarbetsformer mellan verksamheter för boende och andra organisationer/myndigheter	35
Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra organisationer/myndigheter	36
Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling.....	36
Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling	36
Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet.....	36
Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för boende, Solgläntan	37
Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamheter för sysselsättning, UC och Centrumträffen	38
Personalens kompetensutveckling	38
Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå	38
Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	39
Personalens kompetens på Solgläntan och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	39
Personalens kompetens på UC och Centrumträffen och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning	40

Inledning

Socialstyrelsen och samtliga länsstyrelser genomför under åren 2001 till 2004 ett nationellt projekt för att granska kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Ett fyrtiotal kommuner i landet har granskats utifrån en helhetsorienterad ansats. Tomelilla, Staffanstorp och SDF Södra Innerstaden i Malmö har valts ut i Skåne län. Tillsynen har genomförts under 2002 och våren 2003 och omfattar kommunernas/stadsdelarnas övergripande planering av verksamheten för målgruppen, arbetet kring enskilda individer samt några verksamheter för boende och sysselsättning.

Det nationella tillsynsprojektet syftar också till att utveckla tillsynens metoder och bedömningsgrunder. Därför har ett antal bedömningsgrunder formulerats för att ge kommunerna möjlighet till ökad insyn. Dessa redovisas i rapporten tillsammans med länsstyrelsens bedömning av kommunens verksamhet på olika områden.

Enligt Socialtjänstlagen, SoL, skall socialnämnden verka för att människor med psykiska funktionshinder som möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.

Den tillsyn som har genomförts utgår från psykiskt funktionshindrades behov av ett fungerande boende och meningsfull sysselsättning samt behovet av vård och stöd för den psykiska och fysiska hälsan. Det innebär att även samordningen av insatser har granskats. Tillsynen inkluderar vidare kommunens hälso- och sjukvård om än i begränsad omfattning. För granskningen av kommunens hälso- och sjukvård ansvarar Socialstyrelsens tillsynsavdelning. Resultatet från denna del av tillsynen redovisas i en delrapport som biläggs denna rapport.

Länsstyrelsens rapport och beslut delges nämnden för utveckling och arbete och kommunstyrelsen i Tomelilla kommun.

Bakgrund

Psykiatrireformen trädde i kraft 1995 (Regeringens proposition 1993/94:218). Reformen syftade till att förbättra psykiskt funktionshindrades livssituation och öka deras möjligheter till gemenskap och delaktighet i samhället. Kommunernas ansvar för att planera och samordna de insatser som psykiskt funktionshindrade behöver förtydligades. Likaså kommunernas ansvar för att utveckla boendeformer och verksamheter för sysselsättning. Av utvärderingen av psykiatrireformen (Socialstyrelsen 1999:1) framgår att psykiskt funktionshindrade personers livssituation har börjat uppmärksammas allt mer i kommunerna. På flera områden har dock reformen ännu inte fått avsedda effekter och implementeringen av reformen har kommit olika långt i landet.

Personer med psykiska funktionshinder tillhör en grupp som många gånger inte själva söker det stöd och den service de behöver och har rätt till. Det innebär ett särskilt ansvar för tillsynsmyndigheterna att följa hur kommunerna lyckas uppmärksamma gruppens behov och erbjuda adekvata insatser. Socialstyrelsen och länsstyrelserna genomför under åren 2001 till 2004 ett gemensamt nationellt projekt för att granska om personer med psykiska funktionshinder får det stöd av socialtjänsten de har rätt till. En granskning av samtliga kommuners övergripande planering av sin verksamhet för målgruppen har genomförts under 2002. I ett fyrtiotal kommuner har även en fördjupad granskning av den praktiska verksamheten genomförts. Tomelilla kommun är en av de kommuner som är föremål för en fördjupad granskning.

Tillsynens inriktning och syfte

Enligt socialtjänstlagen skall socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra (5 kap.7 § SoL). Liknande formuleringar finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt denna lag skall kommunens verksamhet främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra (5 § LSS). De medel kommunen skall använda för att nå dessa mål anges endast undantagsvis. Det innebär att enskilda kommuner har stor handlingsfrihet att utforma sin verksamhet för målgruppen utifrån lokala förutsättningar. Samtidigt måste insatsernas kvalitet och innehåll på ett tydligt sätt relateras till de övergripande målen för att personer med psykiska funktionshinder skall få möjlighet till ökad delaktighet i samhällslivet. Ur ett tillsynsperspektiv är därför kvalitet och innehåll i verksamheten av stor betydelse. Likaså den enskildes rättssäkerhet och principen om lika möjligheter till stöd och service.

Den genomförda tillsynen har en bred och helhetsorienterad ansats. Det motiveras dels av att personer med psykiska funktionshinder har svårigheter på flera livsområden, dels av den mångfald av verksamheter och tjänster enskilda kommuner bygger upp. Tillsynen utgår från målgruppens behov av socialtjänstens insatser på några centrala områden. Det gäller ett fungerande boende, meningsfull sysselsättning, vård och stöd för sin hälsa samt behovet av samordnade insatser från kommun och landsting.

Tillsynen omfattar vidare kommunens verksamhet på flera nivåer; hur kommunen planerar verksamheten på ledningsnivå, hur arbetet ser ut kring enskilda individer samt kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning. Även kommunens hälso- och sjukvård ingår, om än i begränsad omfattning, i denna tillsyn. En helhetsorienterad tillsyn förväntas leda till att brister på flera områden av kommunens verksamhet blir uppmärksammade vid samma tillfälle och därmed åtgärdade i sin helhet.

Projektets avsikt är även att utveckla och förbättra tillsynens metoder för att öka förutsägbarheten och tydligheten. Därmed får enskilda kommuner en ökad insyn i länsstyrelsernas arbetssätt och bedömningar. Möjligheten att jämföra tillsynens resultat mellan olika kommuner ökar också. Inom ramen för tillsynsprojektet har mer specifika krav på kommunens verksamhet formulerats. Kraven grundas på lagstiftningen och psykiatrireformens intentioner men också på den samlade kunskap som finns från olika utvärderingar.

Granskningen av Tomelilla kommun är således en del av tillsynsmyndigheternas landsomfattande tillsyn över kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder. Det innebär att resultatet av tillsynen i Tomelilla kommun också kommer att ingå i en sammanställning av tillsynens resultat på nationell nivå.

Vad har granskats och hur?

Ett antal granskningsområden har valts med utgångspunkt i kommunernas ansvar för personer med psykiska funktionshinder. Tillsynen omfattar tre delundersökningar:

- Granskning av kommunernas planering och uppbyggnad av verksamheter
- Granskning av rättssäkerheten i handläggningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer
- Granskning av kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

Valda granskningsområden

Kommunens ansvar att nå de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser

Enligt socialtjänstlagen skall socialnämnden göra sig förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden (5 kap. 8 § SoL). En central uppgift för kommunen är således att finna de personer med psykiska funktionshinder som har behov av socialtjänstens insatser och erbjuda dem kommunens stöd. Denna uppgift är särskilt viktig med tanke på att målgruppen många gånger själva inte söker den hjälp de behöver.

Kommunens ansvar för att planera sin verksamhet och bygga upp verksamhet och insatser för personer med psykiska funktionshinder

Enligt socialtjänstlagen har kommunen en skyldighet att planera sin verksamhet för människor med psykiska funktionshinder (5 kap. 8 § SoL). En sådan planering är nödvändig för att målgruppen skall uppmärksammas och för att nödvändiga resurser skall avsättas. Planeringen bör utgå från kunskap om målgruppens behov och förutsättningar och på ett tydligt sätt vägleda cheferna i deras planering av olika typer av verksamheter. En planering av kommunens olika verksamheter är också nödvändig för att dessa skall kunna följas upp och anpassas efter nya behov och förutsättningar.

Socialnämnden skall vidare medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som behöver ett sådant boende. (5 kap. 7 § SoL). Personer med psykiska funktionshinder har mer eller mindre omfattande funktionshinder och varierande behov av stöd till ett fungerande boende, lämplig sysselsättning eller andra centrala insatser. Det stöd som byggs upp av kommunen skall både täcka målgruppens behov och vara tillräckligt varierat för att var och en skall få ett individanpassat stöd.

Kommunens ansvar för att kommunens stöd till den enskilde är behovsstyrt och rättssäkert handlagt

För att stödet till enskilda individer skall leda till ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra, bör stödet utformas utifrån en helhetssyn på den enskildes behovssituation där sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. En individuell plan bör upprättas. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras och vid behov omprövas (SOSFS 1998:8 (S)). Handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling skall dokumenteras (11 kap. 5 § SoL). Den som så önskar skall vidare ha möjlighet att få ett personligt stöd i form av kontaktperson (3 kap. 6 § SoL, 9 § punkt 4 LSS). Personligt ombud bör även erbjudas i de kommuner där sådana finns.

Kommunens ansvar för kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

Kommunen ansvarar för att medverka till att den enskilde får meningsfull sysselsättning och får bo på ett sådant sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Det innebär att de verksamheter kommunen bygger upp skall ha en sådan kvalitet och ett sådant innehåll att de skapar möjligheter för de psykiskt funktionshindrade till ökat deltagande i samhällets gemenskap. Verksamheterna bör därför ha en motiverande och rehabiliterande inriktning. Innehållet i kommunens verksamheter bör utformas utifrån kunskapen om målgruppens särskilda svårigheter. Insatserna inom ramen för verksamheten skall vidare individanpassas och skraddarsys efter var och ens behov och förutsättningar. Det är också viktigt att enskilda har tillgång till en särskild kontaktperson i verksamheten.

Kommunens ansvar för att ha system för att fortlöpande säkra och utveckla kvaliteten i den sociala verksamheten såväl som i verksamheten för hälso- och sjukvård

För att kvaliteten ska kunna säkras och fortlöpande utvecklas är det viktigt att kommunen har ett system för planering, utförande, uppföljning och utveckling av kvaliteten i såväl

verksamheten i stort som i verksamheter för boende och sysselsättning (SOSFS 1998:8 (S), SOSFS:24 (M)).

Kommunernas ansvar för att det finns personal med adekvat kompetens och personlig lämplighet i arbetet med personer med psykiska funktionshinder

För utförande av socialnämndens uppgifter skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet (3 kap. 3 § SoL). Personalens kompetens i arbetet med personer med psykiska funktionshinder är viktig för att dessa skall få de insatser de behöver och har rätt till. Personalens kompetensutveckling skall därför uppmärksammas såväl på övergripande ledningsnivå som på enhetsnivå.

Kommunens ansvar att samverka med både brukar- och anhörigorganisationer och personalens ansvar att samarbeta med enskilda brukare

Psykiatrireformen lyfter fram betydelsen av socialnämndens samverkan med brukar- och anhörigorganisationer. Det kan gälla såväl i nämndens uppsökande verksamhet som när kommunen planerar sina insatser för målgruppen (3 kap. 4 § SoL, 5 kap. 8 § SoL). På den individuella nivån skall socialnämndens insatser utformas och genomföras tillsammans med den enskilde (3 kap. 5 § SoL).

Kommunens ansvar att samverka med psykiatrin och andra berörda myndigheter

Flera välfärdsaktörer har ett gemensamt ansvar för att personer med psykiska funktionshinder får ett samordnat stöd från samhället. Kommunerna har dock ett särskilt ansvar för att uppmärksamma behovet av samordnade insatser. För att detta skall vara möjligt krävs en samordning av resurser och regelverk på ledningsnivå och ett samarbete mellan personal från olika enheter och myndigheter/organisationer. Båda nivåerna är ömsesidigt beroende av varandra. En samordning på ledningsnivå är ingen garanti för att ett samarbete verkligen kommer igång på den operativa nivån. Likaså är ett samarbete mellan olika personalgrupper inte en garanti för ett hållbart samarbete över tid. Ett välutvecklat samarbete på personell nivå riskerar att försvinna om inte samarbetet är legitimerat av ledningen för respektive organisation eller myndighet. Gemensamma mål, riktlinjer och former är en förutsättning för att samarbetet ska överleva på lång sikt (5 kap. 8 § SoL, 3 kap. 4 och 5 §§ SoL).

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar

Enligt hälso- och sjukvårdslagen skall det finnas en verksamhetschef som ansvarar för kommunens hälso- och sjukvård (29 § HSL). Inom det verksamhetsområde som kommunen bestämmer skall det även finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska (24 § HSL). För att säkerheten i vården skall kunna säkerställas skall kommunen ha rutiner för sin läkemedelshantering (SOSFS 2000:17).

Metod – tre delundersökningar

Granskning av kommunens planering av sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder

En enkät skickades till landets samtliga kommuner i januari 2002 inklusive Tomelilla kommun. Nämnden ombads att bifoga aktuella dokument till ett antal frågor. Det gällde politiska mål, verksamhetsplan, skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från sluten psykiatrisk vård samt samordnad och individuell plan, gemensamma mål/policy för samverkan och plan för kompetensutveckling. Nämnden för utveckling och arbete svarade på enkäten och bifogade skriftliga mål för människor med funktionshinder och långvarigt störda människor. Kvaliteten i svaren har granskats av länsstyrelsen.

Urval av kommuner för en fördjupad granskning

Den fördjupade tillsynen av kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder har genomförts i ett urval av landets kommuner. Urvalet av kommuner

skapar förutsättningar att på nationell nivå belysa frågan om psykiskt funktionshindrades tillgång till ett tillräckligt och anpassat stöd nio år efter psykiatrireformen.

Granskning av rättssäkerheten i handlägningsprocessen och kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

Granskningen fokuseras på handläggarnas dokumentation av socialtjänstens insatser samt deras bedömning av enskildas behov, deras planering och uppföljning av insatser. Om insatserna eller stödet är tillräckligt och individanpassat ingår också det i denna granskning. Däremot granskas inte arbetet med enskilda individer i utförligheten.

Urval av individer

Tomelilla kommun ombads att upprätta en lista på det antal psykiskt funktionshindrade som har stöd från socialtjänsten. Listan innehöll 57 personer. Ett slumpmässigt urval på 15 personer har sedan gjorts av Länsstyrelsen. Med 8 personer av dessa 15 genomförde Länsstyrelsen intervjuer.

Metod för datainsamling

Information kring utvalda personer har insamlats från flera källor i syfte att få ett tillförlitligare underlag för Länsstyrelsens bedömningar. Individens akt har granskats utifrån en checklista. Den handläggare som har den huvudsakliga kontakten med individen har sedan via en enkät fått svara på ett antal frågor om individen. Dessutom har en kvalitativ intervju genomförts med de individer som tackade ja till att intervjuas.

Analys och bedömning

Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för en bedömning på individnivå på ett antal områden. Individmaterialet har sedan sammanställts. Länsstyrelsen vill inte dra några generella slutsatser från de 8 intervjuer då metoden var ostrukturerad och byggde på vad personerna valde att berätta.

Granskning av verksamheter för boende och sysselsättning

Urval av verksamheter

I Tomelilla kommun har de verksamheter som fanns granskats. Dessa är Solgläntans gruppboende, sysselsättningsverksamheten Utvecklingscentrum och träffpunkten Centrumträffen.

Metod för datainsamling

Skriftligt material i form av mål och styrdokument såsom verksamhetsberättelse, verksamhetsplan, system för avvikelshantering och klagomål samt samverkansrutiner har inhämtats i det fall sådana dokument funnits upprättade. Vid besök i verksamheterna har en strukturerad chefsintervju respektive gruppintervju med personalen genomförts. En checklista har använts för granskning av den fysiska miljön i verksamheterna. 2 intervjuer med boende på Solgläntan, 2 intervjuer med deltagare på UC (Utvecklingscentrum) samt 1 intervju med deltagare på Centrumträffen har också genomförts under besöken i verksamheterna.

Analys och bedömning

Den insamlade informationen har strukturerats och utgjort underlag för bedömningar av verksamheten på olika områden.

Hur ska rapporten läsas?

Länsstyrelsen har genomfört en omfattande granskning av Tomelilla kommuns verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Granskningen omfattar både planeringen av verksamheten och arbetet i praktiken. Det innebär att rapporten blir omfattande för att en samlad bild av hela granskningen skall kunna ges. En delrapport som omfattar

Socialstyrelsens granskning av kommunens hälso- och sjukvård på planeringsnivån bifogas denna rapport.

Rapporten inleds med en sammanfattande redogörelse för länsstyrelsens synpunkter. Den första delen av rapporten är en allmän beskrivning av kommunen och hur kommunen organiserat sin verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. I den allmänna beskrivningen ingår även uppgifter om befolkningen och förväntat antal personer med psykiska funktionshinder i kommunen.

Redovisningen av länsstyrelsens granskning och dess resultat är indelad i sju delar. För varje område redovisas länsstyrelsens bedömningar från granskningen på planeringsnivån, granskningen kring enskilda individer samt granskningen av verksamheter för boende och sysselsättning. För varje område redovisas även länsstyrelsens bedömningsgrunder samt Länsstyrelsens iakttagelser.

Begrepp som används i rapporten

Personer med psykiska funktionshinder

Begreppet definieras utifrån Socialstyrelsens definition av psykiatrireformens målgrupp. Det är personer som lider av sådana funktionsnedsättande och så omfattande psykiska besvär att de har svårt att klara det dagliga livet och behöver stöd från socialtjänsten.

Verksamheter för boende

Beteckningen ”verksamheter för boende” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av verksamheter som förmedlar stöd till ett fungerande boende för psykiskt funktionshindrade. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal är knutna till verksamheten. Olika typer av verksamheter kan vara:

- Verksamhet som förmedlar boendestöd (del av verksamhet inom hemtjänsten, boendestödsgrupper, trapphusboende)
- Bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § SoL eller 9 § LSS
- Hem för viss annan heldygnsvård enligt 5 kap. 7 § SoL
- Hem för vård eller boende (HVB)

Verksamheter för sysselsättning

Beteckningen ”verksamheter för sysselsättning” används i rapporten som ett samlingsbegrepp för olika typer av sysselsättningsverksamheter. En verksamhet avgränsas genom att en chef och viss personal är knutna till verksamheten. Olika typer av verksamheter kan vara:

- Daglig verksamhet enligt LSS
- Dagverksamhet (träffställe) enligt 3 kap. 6 § SoL
- Dagverksamhet (mer strukturerat innehåll med arbetsliknande inslag) enligt 3 kap. 6 § SoL
- Rehabiliteringsverksamhet i samverkan med andra huvudmän enligt 2 kap. 6 § SoL

Beskrivning av kommunen

Hur många personer med psykiska funktionshinder har kommunen kontakt med?

I Tomelilla kommun var 7.082 personer mellan 19 och 64 år bosatta den 31 december 2003. Utifrån Socialstyrelsens procenttal uppskattade personer med psykiska funktionshinder så skulle det innebära att det i Tomelilla fanns ca 40 personer med psykiska funktionshinder mellan 19 och 64 år den 31 december 2003. Enligt den lista som Vuxenenheten redovisade till Länsstyrelsen i september 2002 fanns det 57 personer med psykiska funktionshinder som hade insatser från socialtjänsten i form av boendestöd eller sysselsättning.

Socialstyrelsen har uppskattat antal personer med psykiska funktionshinder i befolkningen som är 18 år och äldre.

Storstad: 0,96% av befolkningen 18 år och äldre

Övriga landet: 0,56% av befolkningen 18 år och äldre

Totalt: 0,63% av befolkningen 18 år och äldre

(källa: Socialstyrelsen följer upp och utvärderar 1998:4, sid 40)

Hur organiserar kommunen sitt arbete för personer med psykiska funktionshinder?

Nämnden för utveckling och arbete ansvarar för de insatser som ges till personer med psykiska funktionshinder i Tomelilla kommun. Organisatoriskt ligger dessa insatser under Vuxenheten. Nämnden för utveckling och arbete har även ansvar för boendestödet, gruppboendet Solgläntan, sysselsättningsverksamheterna UC och Centrumträffen.

Nämnden för utveckling och arbete fattar alla beslut om insatser till psykiskt funktionshindrade enligt SoL och när det gäller sysselsättning så biståndsprövas dessa endast i vissa fall.

Planering och uppbyggnad av verksamheter

Kommunens kännedom om och information till personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall genom inventering eller på annat godtagbart sätt inhämta uppgifter om antal personer med psykiska funktionshinder och deras behov. Inventeringen bör vara regelbunden och göras i samverkan med psykiatri.

(5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 1 LSS)

Kommunen skall informera om det stöd och den service som erbjuds personer med psykiska funktionshinder. Information bör vara regelbunden samt tillräckligt bred och träffsäker.

(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL och 15 § punkt 3 LSS)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som i samverkan med psykiatri gjort en inventering under de senaste 7 åren innehållande antal personer, kön, ålder, boende och sysselsättning alternativt skaffat sig kännedom om målgruppen på annat sätt och i godtagbar omfattning.
- Kommuner som har genomfört informationsinsatser under de senaste året och använt sig av mer än en informationskanal.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- som ställs på information om socialtjänstens insatser till personer med psykiska funktionshinder

Uppfyller kraven

- som ställs på kommunen att skaffa sig kännedom om de personer med psykiska funktionshinder som finns i kommunen

Länsstyrelsens iakttagelser

Enligt enkätundersökningen från 2002 om kommunens planering har inventeringar årligen gjorts sedan 1996. Inventeringen har endast berört antal personer, inte kön, ålder, boende, sysselsättning, boende, hälsa eller ev språksvårigheter. Kommunen planerar att fortsätta göra årliga inventeringar även framöver.

Kommunens mål och planer för personer med psykiska funktionshinder

Politiska mål och verksamhetsplan på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha mål för sin verksamhet på politisk nivå samt en verksamhetsplan som stöd för personal på olika nivåer i organisationen.
(5 kap. 8 § SoL, SOSFS 1998:8)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som har politiska mål i skriftlig form
- Kommuner som har en skriftlig verksamhetsplan med lokal prägel och som fokuserar på frågor som har betydelse för målgruppen.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på politiska mål för verksamheten och verksamhetsplan för personer med psykiska funktionshinder

Länsstyrelsens iakttagelser

Kommunen angav i enkätundersökningen från våren 2002 att de hade en skriftlig policy och skriftliga mål på politisk nivå. Däremot angav de i enkäten att en övergripande verksamhetsplan saknades. Vid Länsstyrelsens besök våren 2003 lämnades dock "Målsättningar för psykiatriverksamhet i Tomelilla kommun" varför Länsstyrelsen bedömer att kommunen uppfyller kraven på detta område.

Vid chefsintervjun framgick att det finns en inriktningsplan för personer med psykiska funktionshinder som innebär en samverkan mellan socialtjänsten i Tomelilla och Simrishamn samt psykiatriska enheten i Ystad-Österlens sjukvårdsdistrikt.

I inriktningsmålen framkommer att en nära samverkan ska ske mellan den psykiatriska öppen- och slutenvården, primärvården samt med patientföreningen och de anhörigas intresseorganisationer.

Målen med verksamheterna syftar till ett kvalificerat boendestöd, anpassat boende och social träffpunktsverksamhet.

Mål, plan och uppföljning i verksamhet för boende, Solgläntan

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för boende skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatrireformens intentioner och de boendes behov av ett fungerande boende samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.

(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från de boendes behov av ett välfungerande boende och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen grundar sina uppgifter på samtal med verksamhetschef och personal på Solgläntan. Planen görs årligen och innehållet är känt av personalen. I planen för Solgläntan är målen nedbrutna och konkretiserade.

Mål, plan och uppföljning i verksamheter för sysselsättning, UC och Centrumträffen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

En verksamhet för sysselsättning skall ha en plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp. Målen och de medel verksamheten har till sitt förfogande skall utgå från psykiatrireformens intentioner och deltagarnas behov av en lämplig sysselsättning samt konkretiseras efter den typ av verksamhet det gäller.

(5 kap. 7 och 8 §§ SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha en plan med konkreta mål som tydliggör sambandet mellan mål, medel och resurser
- angivna mål och medel utgå från deltagarens behov av en välfungerande sysselsättningsverksamhet och konkretiseras utifrån verksamhetens uppdrag
- planen ha följts upp minst en gång det senaste året
- planen vara känd av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning för UC

Uppfyller ej kraven

- på plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp

Länsstyrelsens bedömning för Centrumträffen

Uppfyller kraven

- på plan för verksamheten med angivna mål som kontinuerligt följs upp

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsens bedömning grundar sig på uppgifter från samtal med verksamhetschef och personal.

UC:s verksamhetschef uppgav vid intervjun att det är individens mål som styr - att komma ut på den ordinarie arbetsmarkanden, få ett ökat självförtroende, få träna sina färdigheter. Det fanns en broschyr att tillgå om verksamhetens innehåll.

Kommunens utbud av insatser

Vilka verksamheter för boende finns i kommunen?

I verksamhetsrapport från Vuxenenheten för 2002 uppges att 32 personer beviljats boendestöd i ordinärt boende. Boendestödet utgår från gruppboenden Solgläntan. På Solgläntan finns det 6 lägenheter.

Det finns en planering att lägga ned gruppboendet och istället skapa en dygnetruntbemannad bas med boendestöd i ordinärt boende.

Tillgång till långsiktigt och anpassat boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för de personer med psykiska funktionshinder som har behov av ett sådant boende.

(5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 9 LSS, JO:s yttrande den 6 september 2000 om verkställighet)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som verkställt alla beslut om bostad med särskild service inom tre månader
- Kommuner som endast undantagsvis placerar personer med psykiska funktionshinder under 65 år i äldreboende.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på tillgång till anpassade bostäder eftersom alla beslut om bostad med särskild service är verkställda och inga personer med psykiska funktionshinder bor i äldreboende.

Länsstyrelsens iakttagelser

Det framgår av enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering att tillgången till anpassade bostäder för målgruppen är tillräcklig.

Länsstyrelsen vill understryka att socialtjänsten har en skyldighet att informera den enskilde om vilka möjligheter som finns och rätten att ansöka om insatser som han eller hon har behov av. Det framgick inte av aktgranskningen som Länsstyrelsen gjort att sådan information lämnats. Vidare saknas ansökningshandlingar. I ingen av de akter som granskades hade personer med psykiska funktionshinder beviljats insatser i form av bostad med särskild service enligt LSS. Länsstyrelsen vill betona vikten av att en person som

tillhör personkretsen enligt LSS i första hand ska erbjudas insatser enligt denna lag då detta är till fördel för den enskilde.

För att kommunen ska kunna planera bostäder så måste nämnden få en korrekt bild av de verkliga behoven.

Vilka verksamheter för sysselsättning finns i kommunen?

I Tomelilla kommun finns UC som är en strukturerad verksamhet för sysselsättning samt Centrumträffen som är en träffpunkt.

Tillgång till alternativa insatser för sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall kunna erbjuda ett utbud av alternativa sysselsättningar som är varierat och har en tydlig inriktning mot rehabilitering. Verksamheter för sysselsättning bör innehålla mer eller mindre arbetsliknande inslag och kommunen bör regelbundet inventera möjliga arbetsplatser på orten. (3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 9 § punkt 10 LSS)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som under det senaste året har kunnat erbjuda minst tre alternativa sysselsättningsmöjligheter.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på variation i tillgången till alternativa insatser för sysselsättning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Tomelilla kommun har ett varierat utbud av olika former av sysselsättning och aktiviteter. Centrumträffen fyller ett viktigt behov för den mindre gruppen. Länsstyrelsen anser att placeringen av träffpunkten ligger väl belägen mitt i centrum.

På UC finns olika aktiviteter som arbete i kök, snickeri, bilverkstad och datortek. Länsstyrelsen anser att man i möjligaste mån bör undvika att blanda olika grupper såsom psykiskt funktionshindrade med arbetslösa utan funktionshinder etc.

Länsstyrelsen vill understryka vikten av att den enskilde för sin rättssäkerhets skull får ett beslut om daglig sysselsättning.

Den enskildes rättssäkerhet i handläggningsprocessen

Rättssäkerhet i handläggningsprocessen

Handläggning av ansökan om insatser kring boendet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan

Enligt dokumentationsskyldigheten skall en ansökan om boende, boendestöd dokumenteras.

(11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning

En utredning skall finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshindren och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut. (11 kap 1 och 5 §§ SoL, 13 § Förvaltningslagen)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks och förslag till beslut.

Handläggningstid

Utredning skall inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid.

Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre (7 § FL, 11 kap 1 § SoL).

- För att uppfylla ställda krav skall handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut

Beslutet skall innehålla vad som sökts, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut

En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. När det gäller långtgående beslut som bostad med särskild service är det istället lämpligt att det i beslutet antecknas tid för uppföljning. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Verkställighet av beslut

Beslut ska verkställas omgående. När det gäller bostad med särskild service måste beslutet verkställas inom rimlig tid, som får bedömas från fall till fall, men bör inte överskrida tre månader.

(16 kap 3 § sista st. och 11 kap 5 § SoL och 27 § sista st. LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör beslutet om boendestöd/hemtjänst och eventuellt andra insatser kring boendet ha verkställts inom en månad och beslutet om bostad med särskild service ha verkställts inom tre månader.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på rättssäkerhet i ansökan, utredning, beslut och verkställighet, när det gäller frågan om insatser kring boendet för samtliga av de personer med psykiska funktionshinder som vars akter som Länsstyrelsen har granskat

Länsstyrelsens iakttagelser

15 individers akter har granskats.

En person befann sig i enskild vård i en annan kommun i avvaktan på plats på Solgläntan. Det tog således några månader innan ansökan om särskilt boende i kommunen kunde verkställas, men den enskilde var nöjd med denna planering. Den enskilde fick god hjälp att lära sig hantera sina sjukdomssymtom i den enskilda vården. Länsstyrelsen har intervjuat aktuell person.

Det bistånd som beviljades var oftast boendestöd i det egna hemmet. Att besluten kunde verkställas relativt omgående berodde sannolikt på insatsens form.

Det fanns vid Länsstyrelsens tillsynsbesök hösten 2002 ingen ansökningsblankett där den enskilde kunde ange vilken insats som söktes samt om denna var enligt SoL eller LSS. Ansökningar skedde oftast muntligen i samtal med handläggaren.

Länsstyrelsen vill påpeka att det för den enskildes rättssäkerhet bör finnas ansökningshandlingar och skriftlig information om vilka insatser som kan sökas enligt gällande lagstiftning.

Handläggning av ansökan om insatser kring sysselsättningen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ansökan

Enligt dokumentationsskyldigheten skall en ansökan om sysselsättning dokumenteras.

(11 kap 1 och 5 §§ SoL, 8 § LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall ansökan vara dokumenterad med vad som söks och vem som söker.

Utredning

En utredning skall finnas dokumenterad och innehålla beskrivning av funktionshindren och aktuell situation, behoven av insatser, vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks, sökandes egna önskemål och resurser samt förslag till beslut.

(11 kap 1 och 5 §§ SoL, 13 § Förvaltningslagen)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall utredningen minst innehålla vad som föranleder ansökan, vilka insatser som söks och förslag till beslut.

Handläggningstid

Utredning skall inledas skyndsamt och genomföras utan dröjsmål och leda till beslut i rimlig tid.

Rimlig tid är en månad i undantagsfall längre. (7 § FL, 11 kap 1 § SoL)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall handläggningstiden i normalfallet inte överstiga en månad.

Beslut

Beslutet skall innehålla vad som sökts, vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilken paragraf, när beslutet fattades och av vem. Om det är ett avslagsbeslut skall det innehålla motivering och besvärshänvisning. (4 kap 1 och 2 §§ 11 kap 8 § SoL, 9§ p 1-10 LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet skall beslutet minst innehålla vad som bifallits respektive avslagits och enligt vilket lagrum, om avslag motivering och besvärshänvisning.

Uppföljning av beslut

En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser, som berör den enskilde, bör göras och dokumenteras samt vid behov omprövas. (SOSFS 1998:8 (S))

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör uppföljnings/omprövningsdatum finnas dokumenterat.

Verkställighet av beslut

Beslut ska verkställas omgående. (16 kap 3 § sista st. och 11 kap 5 § SoL och 27 § sista st. LSS)

- För att uppfylla ställda krav på rättssäkerhet bör beslutet om sysselsättning ha verkställts inom en månad.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på rättssäkerhet i ansökan, utredning, beslut och verkställighet, när det gäller frågan om sysselsättning för de flesta av de personer med psykiska funktionshinder som vars akter som Länsstyrelsen har granskat

Länsstyrelsens iakttagelser

Enligt 5 kap 7 § SoL skall socialnämnden medverka till att den enskilde får meningsfull sysselsättning.

Länsstyrelsen anser att den enskilde ska ha ett beslut när det gäller sysselsättning i strukturerad verksamhet.

Det fanns i regel ingen ansökan eller utredning om sysselsättning i socialtjänstens akt. Däremot har alla som har någon form av insats individuell plan där sysselsättningsfrågan tas upp.

Kvalitet och innehåll i handläggarnas arbete med enskilda individer

Handläggarnas stöd till enskilda personer med psykiska funktionshinder

Hur beskriver de enskilda själva sina behov, sina kontakter, den hjälp och det stöd de får av kommunen?

Av de slumpmässigt utvalda 15 personerna av totalt 57, som socialtjänsten definierade som personer med psykiska funktionshinder intervjuade Länsstyrelsen 8 personer. 7 personer avböjde eller bedömdes för sjuka för att kunna medverka vid en intervju. Av de intervjuade var 5 män och 3 kvinnor. De intervjuade var födda mellan 1943 och 1972.

Metoden skulle vara ostrukturerad och bygga på personernas egna berättelser.

5 personer bodde i vanlig lägenhet och 1 person bodde i eget hus. 1 person befann sig i enskild verksamhet och 1 person bodde i kommunens gruppboende. 1 person hade vid intervjutillfället önskemål om en annan bostad.

Av de intervjuade hade 6 personer sjukbidrag eller sjukpension. 1 person hade sjukpenning och 1 person hade försörjningsstöd i avvaktan på vidare utredning.

1 person var studerande, 1 person arbetstränade på Samhall och 1 person vårdade anhöriga i hemmet. För 4 personer var sysselsättning på UC aktuell i olika omfattning. Kontakten med arbetsledarna på UC uppgav 2 att de var nöjda med.

Alla var ensamstående. 2 av intervjupersonerna har barn. 1 person var missnöjd med att socialtjänsten lade sig i hur barnet har det.

Alla utom 1 intervjuperson hade boendestöd. De som hade boendestöd var nöjda med den kontakten och det stödet. Kontakten med socialsekreterarna sade intervjupersonerna inte så mycket om, de verkade i stort nöjda och några nämnde att de upprättat individuell plan tillsammans med sin handläggare. En person hade stödsamtal varje vecka med sin socialsekreterare vilket kändes bra.

Några kommentarer från de intervjuade:

- Jag tycker att det fungerar rätt bra med de kontakter som jag har nu. Jag får den hjälp som behövs."

En intervjuperson säger om kontakten med sin boendestödjare:

-"Det är skönt att ha någon som lyssnar, mår bra av det".

-"Jag har blivit jättebra bemött av alla som jag kommit i kontakt med".

-"Ibland irriterar man sig ju på varandra, men det är ju naturligt. Jag är nöjd med den hjälp jag får, alla är snälla."

Stödprocessen – Behovet av ett fungerande boende

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av boende/boendestöd uppmärksammade, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna skall vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet. (4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av boende/boendestöd vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. Den enskildes egna utsagor skall motsvaras av de behov som uppmärksammas.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna skall vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation har genomförts minst en gång det senaste året. Den enskilde skall själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att uppmärksamma enskildas behov av stöd, på formulerade mål och individuell planering av insatser, på tillräckliga och anpassade insatser och på uppföljning av genomförda insatser när det gäller den enskildes boendesituation

Länsstyrelsens iakttagelser

1 person bodde i ett gruppboende enligt SoL och 1 person befann sig i en enskild verksamhet. Övriga personer bodde i ordinära lägenheter och där de flesta hade boendestöd.

Det fanns individuella planer enligt SoL upprättade i alla akter. I denna fanns behovet av stöd i boendet uppmärksammat. Boendestödet följdes upp regelbundet var 6:e månad.

Länsstyrelsen vill återigen peka på den enskildes rätt att ansöka om bostad med särskild service enligt LSS.

Stödprocessen – Behovet av lämplig sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få relevanta behov av sysselsättning uppmärksammade, planerade i sin helhet och få de insatser som motsvarar hans/hennes behov. Insatserna skall vara anpassade till individens förutsättningar och behov och följas upp regelbundet.

(4 kap 1 § SoL, 5 kap. 7§ SoL, 9 § p. 9 LSS, 10 § LSS, 15 § p. 1 LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- behovet av sysselsättning vara uppmärksammat och bedömt av handläggaren eller framgå tydligt av personakten. Den enskildes egna utsagor skall motsvaras av de behov som uppmärksammas.
- det finnas angivna mål och en tydlig planering som motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- den enskilde få de insatser som han har behov av. Insatserna skall vara anpassade efter den enskildes situation och förutsättningar. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att insatserna är tillräckliga och anpassade till individens situation.
- en uppföljning av aktuella insatser och individens situation ha genomförts minst en gång det senaste året. Den enskilde skall själv beskriva att hans behovssituation följs upp.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att uppmärksamma enskildas behov av sysselsättning, på formulerade mål och individuell planering och på uppföljning av genomförda insatser för de personer som ingått i granskningen

Länsstyrelsens iakttagelser

Det fanns oftast ingen separat utredning om sysselsättning. Dock fanns behovet av sysselsättning uppmärksammat i den individuella planen som upprättats enligt SoL.

Länsstyrelsen anser att det är svårt att bedöma huruvida personer är nöjda med såväl typ av sysselsättning som omfattning av denna eftersom den enskilde ofta inte känner till vad de har rätt till enligt lag.

Stödprocessen – Behovet av samordnade insatser

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få sina behov bedömda utifrån en helhetssyn på den psykiskt funktionshindrades situation, möjligheter och behov där sociala, fysiska, medicinska och psykiska behov beaktas. Behövliga insatser skall planeras och samordnas i en individuell plan som motsvarar den enskildes behov av socialtjänstens insatser. En systematisk uppföljning av beslut, planer och insatser bör genomföras regelbundet och vid behov omprövas.

(SOSFS 1998:8 (S), 10 § LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- relevanta behov av boendestöd, sysselsättning samt vård för psykisk och fysisk hälsa ha uppmärksamats i sin helhet.
- den enskilde har en individuell plan där insatserna från socialtjänsten samordnas i sin helhet
- uppföljningen av genomförda insatser ske på ett samordnat sätt.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- då det finns en helhetsbedömning, de enskilda har individuella planer enligt SoL och uppföljningen av genomförda insatser sker på ett samordnat sätt för de personer som ingått i granskningen

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen kan konstatera att boendestödjarna har en central roll i samarbetet.

Kontaktperson eller personligt ombud

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har behov av att ha tillgång till en förtroendefull kontakt som är kontinuerlig över tid och bör därför erbjudas en sådan.

(3 kap 6 § SoL, 9 § p. 4 LSS, Prop. 1993/94:218)

- För att uppfylla ställda krav skall den enskilde ha möjlighet att få ett personligt ombud, personlig assistent, kontaktperson eller någon annan form av stödperson. Det skall framgå av den enskildes egna utsagor att det finns en person som han kan vända sig till med förtroende

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- då alla hade kontinuerlig och stödjande kontakt med en stödperson

Länsstyrelsens iakttagelser

Det var oftast boendestödjarna som var dessa stödpersoner. Länsstyrelsen anser att personligt ombud skulle vara ett bra komplement till nuvarande verksamhet.

Kvalitet och innehåll i verksamheter för boende och sysselsättning

Verksamhet för boende, Solgläntan

Beskrivning av verksamheten

Länsstyrelsen har besökt Solgläntan, Dalgatan 22 i Tomelilla. Solgläntan är en bostad med särskild service enligt 5 kap 7 § SoL.

Målgrupp/antal boenden

På Solgläntan finns det 6 fullvärdiga lägenheter. Det fanns 4 kvinnor och 2 män i boendet i åldern 35 till 79 år. De flesta hade diagnosen schizofreni.

Personal

Verksamhetschefen är socionom och ansvarar för hela Vuxenenheten. På Solgläntan arbetar skötare, undersköterskor och sjuksköterskor, 8 på dagen och 3 på natten (6 årsarbetare). Dessutom finns boendestödare som utgår från gruppboenden.

Vad erbjuder verksamheten?

De boende har vardera 2 kontaktpersoner. Dessa erbjuder stöd och praktisk hjälp i den enskildes bostad, träning i förmågan att leva ett självständigt liv och att utveckla olika sociala förmågor. Någon sysselsättning kunde man inte erbjuda i boendet. En boende hade skyddad anställning utanför Tomelilla.

De två boende som Länsstyrelsen intervjuade var nöjda med de insatser som de fick.

Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för personer med psykiska funktionshinder. Boendet skall vara beläget så att de boende kan delta i samhällets gemenskap och leva som andra samt utformas så att en institutionsliknande boendemiljö kan undvikas.

(5 kap. 7 § SoL, 7 kap. 1 § punkt 2 och 3 SoL, 9 § punkt 9 LSS, SOSFS 2002:9 (S),

Länsstyrelsernas riktlinjer för enskild verksamhet enligt SoL och LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- boendet ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer och allmän service som post, bank och affärer
- bostaden i särskilda boendeformer skall vara fullvärdig med eget rum, toalett, dusch och kokmöjligheter. För hem för viss annan heldygnsvård som korttidsboende, rehabiliterings eller avlastningshem är eget rum med toalett och dusch önskvärt.
- boendet skall för att undvika en institutionell boendemiljö utformas så hemlikt som möjligt, inte vara samlokaliserad med annan liknande verksamhet och heller inte vara för stort. Det kan exempelvis innebära att:
  - Antal boende i gruppboende inte bör överstiga sex personer
  - Antal boende i serviceboende inte bör överstiga tio personer
  - Antal boende i korttidsboende inte bör överstiga tjugo personer

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på fullvärdiga lägenheter, på tillgänglighet, på yttre miljö och på antal personer i boendet

Länsstyrelsens iakttagelser

Solgläntan ligger i ett villaområde i utkanten av Tomelilla. Gruppboenden är inrymd i en enplansvilla. Lägenheterna var rymliga. Gruppboenden inrymde även personalutrymmen och gemensamma utrymmen. Solgläntan gav ett hemtrevligt intryck. Det ligger en affär i närheten. Det är ca 2 km till centrum där kommunikationerna finns. Verksamheten har tillgång till bil och buss.

Verksamhetens innehåll och individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om personer med psykiska funktionshinders behov av ett fungerande boende och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara de boendes behov av ett fungerande boende
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar samt ha motiverande och rehabiliterande inslag
- de boende ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.

(11 kap. 5§ SoL, 7 och 10 §§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs:

- bör verksamheten planera sina insatser för enskilda boenden och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatser inom verksamhetens ram dokumenteras
- bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda boende
- bör den individuella planeringen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda boende så önskar.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på verksamhetens innehåll och individuell planering

Länsstyrelsens iakttagelser

Det finns skriftliga mål formulerande för Solgläntan och boendestödet. Alla boende har individuella planer enligt SoL som regelbundet följs upp var 6:e månad. Behovsbedömaren ansvarar för att uppföljning sker. Den enskilde är med vid uppföljningen, men Länsstyrelsen kan konstatera att de individuella planerna ofta inte är undertecknade av den enskilde vilket de bör vara. De boende har tillgång till kontaktpersoner i boendet.

Verksamhet för sysselsättning, UC

Beskrivning av verksamheten

Form och uppdrag

UC är en form av dagverksamhet med arbetsliknande innehåll med viss produktion. Verksamheten vänder sig till arbetslösa med behov av arbetsträning, personer med dubbeldiagnos och psykiskt funktionshindrade. UC samverkar med försäkringskassa, arbetsförmedling, Kunskapslyftet, individ- och familjeomsorgen m fl.

Målgrupp/antal deltagare

En normal dag kan verksamheten ta emot 30 till 40 personer. Endast 3 personer tillhörde gruppen psykiskt funktionshindrade när tillsynen gjordes. Enligt verksamhetschefen så är det individens mål som styr. Man vill öka deltagarnas självförtroende och i möjligaste mån slussa dem vidare ut på den ordinära arbetsmarknaden.

Personal

De som arbetar på UC är arbetsledare, yrkeslärare, handledare, socionomer och studie- och yrkesvägledare. Verksamhetschefen är socionom och även socialchef i kommunen. Såväl personal som verksamhetschef anser att resurserna är tillräckliga.

Vad erbjuder verksamheten?

Verksamheten erbjuder strukturerad sysselsättning, arbetsträning, utbildning och fritidsaktiviteter. De aktiviteter som finns är motivationskurs, teoretisk träning, arbete med träteknik, verkstadsteknik och hushållsteknik. Det finns även datortek. Verksamheten är öppen mellan 7 och 16 på vardagar.

Vart tar deltagarna vägen efter avslutad kontakt?

Deltagarna kan efter avslutad kontakt med UC gå vidare i utbildning eller arbete. Det sker ingen kontinuerlig uppföljning kring vart deltagarna tar vägen efter avslutad kontakt.

Verksamhet för sysselsättning, Centrumträffen

Beskrivning av verksamheten

Form och uppdrag

I måldokument för Centrumträffen står det bl a:
”Centrumträffen ska vara en början till/ersättning för det sociala nätverk där frivillighet och icke registrering ska råda. Målsättningen är att bryta isolering och ensamhet. Planering av verksamheten sker i samråd med brukarna.”

Målgrupp/antal deltagare

Målgruppen är psykiskt sjuka. Ca 12 personer brukar besöka på en dag. De besökande är både kvinnor och män i varierande ålder. De flesta är dock män i 30-40-årsåldern.

Personal

De är 2 kvinnor som arbetar på Centrumträffen, 100% respektive 75%.

Vad erbjuder verksamheten?

Varje dag hålls "öppet hus" för besökarna. Tisdagar 9.00-12 och torsdagar 13-16 erbjuds sysselsättning för de som har biståndsbeslut för detta. Sysselsättningen innebär tillverkning av lampskärmar och pärmar. På onsdagar 9.30-16.00 är innehållet i det "öppna huset" en matträff. På torsdagar mellan 16.00-21.00 erbjuds en planerad aktivitet i eller utanför Centrumträffen. På fredagar erbjuds frukost 9.15.

Vart tar deltagarna vägen efter avslutad kontakt?

Den kännedom som personalen hade om vart deltagarna tar vägen efter avslutad kontakt gällde de brukare som gick vidare till sysselsättning på UC.

Miljö

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall medverka till att personer med psykiska funktionshinder får en meningsfull sysselsättning och vid behov inrätta lämpliga verksamheter för sysselsättning. (5 kap. 7 § SoL, 3 kap. 6 § SoL, 9§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten ligga i nära anslutning till nödvändiga kommunikationer eller finnas på gångavstånd från den enskildes bostad.
- verksamheten ha tillgång till nödvändig utrustning

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- UC och Centrumträffen uppfyller kraven på närhet, utrustning och i övrigt en för verksamheten anpassad miljö.

Länsstyrelsens iakttagelser

UC är en stor egen byggnad som ligger ca 1 km från centrum. Det är en industrilokal med teknisk och maskinell utrustning för verksamheten.

Centrumträffen ligger centralt i Tomelilla. Fastigheten är ett tvåvåningshus där verksamheten ligger på första våningen i en lägenhet på tre rum och kök.

Verksamhetens innehåll och individuell planering

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamhetens innehåll bör utformas utifrån kunskapen om personer med psykiska funktionshinderns behov av meningsfull sysselsättning och inriktas mot att ge målgruppen ökade möjligheter att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

(3 kap. 6 § SoL, 5 kap. 7 § SoL, 7 och 9 §§ LSS)

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- verksamheten erbjuda ett innehåll/insatser som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och motsvara deltagarnas behov av en meningsfull sysselsättning
- verksamhetens insatser anpassas efter var och ens behov och förutsättningar
- verksamheten har en motiverande och rehabiliterande inriktning som bland annat kan exemplifieras av tillgång till arbets- och träningsplatser
- deltagarna i verksamheten ha tillgång till en kontinuerlig kontakt i personalgruppen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

De insatser personer med psykiska funktionshinder får inom ramen för verksamheten skall planeras och systematiskt följas upp. En individuell plan bör upprättas där det framgår vilka insatser som utgår samt målet för dessa.

(11 kap. 5§ SoL, 7 och 10 §§ LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs:

- bör verksamheten planera sina insatser för enskilda boenden och formulera individuella mål
- skall den individuella planeringen samt genomförandet av insatser inom verksamhetens ram dokumenteras
- bör verksamheten genomföra en systematisk uppföljning av insatserna för enskilda boende
- bör den individuella planeringen vara samordnad med övriga insatser som utgår från andra berörda enheter/organisationer/myndigheter i de fall enskilda boende så önskar.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på innehåll och individuell plan på UC och Centrumträffen

Länsstyrelsens iakttagelser

Båda verksamheterna erbjöd de enskilda kontaktperson/handledare som de kan vända sig till vid behov av hjälp och stöd.

Länsstyrelsen anser att UC:s utbud är såväl varierande som omfattande. Det är positivt att verksamheten var praktiskt inriktad och att personalen visade ett stort och genuint engagemang. Länsstyrelsen menar dock att man inte bör blanda arbetslösa med behov av arbetsträning, personer med dubbeldiagnos och psykiskt funktionshindrade, då dessa har olika behov.

Brukarmedverkan och den enskildes självbestämmande och delaktighet

Kommunens inriktning mot brukarmedverkan och brukarinflytande

Information till brukar- och anhörigorganisationer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör särskilt informera berörda brukar- och anhörigorganisationer om kommunens verksamhet för personer med psykiska funktionshinder.

(3 kap. 1 och 4 §§ SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 3 LSS)

Uppfyller kraven

- Kommuner som har genomfört antingen muntliga eller skriftliga informationsinsatser under det senaste året

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på information om kommunens verksamhet till berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder angavs att muntlig information getts.

Synpunkter från brukar- och anhörigorganisationer vid planering och uppföljning av verksamheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Ledningen för socialtjänsten skall samverka med den organiserade brukar- och anhörigrörelsens företrädare. I sin planering och uppföljning av verksamheter som berör personer med psykiska funktionshinder skall ledningen inhämta synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna.

(5 kap. 8 § SoL, 15 § LSS)

Uppfyller kraven

- Kommuner som frågat efter synpunkter från brukar- och anhörigorganisationerna på minst tre aktuella verksamhetsområden under det senaste året

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på inhämtande av synpunkter från berörda brukar- och anhörigorganisationer.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder framkommer att nämnden det senaste året inhämtat synpunkter från Schizofreniförbundet.

Brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning

Möjlighet till brukarinflytande i verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinders egna val och prioriteringar skall vara utgångspunkten för alla insatser som riktas till den enskilde. Det innebär att verksamheter för boende och sysselsättning bör finna former för inflytande för de boende respektive deltagarna i verksamheten. (SOU 1992:73 sid. 20, 1 kap. 1 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheter för boende eller sysselsättning ha någon form av brukarråd eller ha utvecklat någon form för att systematiskt inhämta de boendes eller deltagarnas synpunkter på verksamheten
- de boendes eller deltagarnas synpunkter ha beaktats och påverkat verksamhetens innehåll och utformning i något eller några angivna exempel.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på brukarinflytande på Solgläntan och sysselsättningsverksamheterna UC och Centrumträffen

Länsstyrelsens iakttagelser

Solgläntan håller regelbundna möten med de boende, s k husmöten, samt anhörigmöten en gång per år.

På UC sker individuella uppföljningssamtal där deltagarna kan lämna sina synpunkter på verksamheten.

På Centrumträffen hålls bl a veckomöten där brukarna kan lägga fram sina synpunkter.

Den enskildes möjlighet till självbestämmande och delaktighet

Den enskildes självbestämmande i stödprocessen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall vara delaktiga i utformningen av de insatser som planeras och genomförs. Den enskilde har rätt att få information om alternativa insatser och vara delaktig i planeringen och uppföljningen av dessa. Den enskilde skall också vara delaktig i det samarbete som sker mellan olika vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter.

(1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde helt eller delvis deltagit i planering eller uppföljning av insatser vad gäller boende och sysselsättning samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han varit delaktig
- den enskilde ha varit delaktig helt eller delvis i det samarbete som förekommer samt att det skall framgå av den enskildes utsagor att han känner till eller varit delaktig i detta samarbete.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på individens delaktighet i planeringen av stödprocessen

Länsstyrelsens iakttagelser

I Tomelilla kommun granskades 15 individers akter varav 8 individer intervjuades.

En individuell plan enligt SoL fanns upprättad i de flesta av de granskade akterna. Det framgick att den enskilde varit delaktig vid upprättandet av den individuella planen, men oftast saknades underskrift av den enskilde. Det finns en målsättning att de individuella planerna ska omprövas var 6:e månad, vilket verkade följas.

I Tomelilla kommun erhåller psykiskt funktionshindrade personer oftast bistånd i form av boendestöd enligt SoL. Det är tveksamt om information till brukarna utgår om att rätt till insats kan föreligga enligt LSS, t ex bostad med särskild service. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att information om LSS ges i de fall det kan vara aktuellt.

Det verkar finnas en samstämmighet mellan akt, handläggares uppfattning och klientens syn på insatsen. Akterna var ofta ganska ”tunna” och en uppstramning av innehållet verkade ha skett under 2002.

Den enskildes självbestämmande i verksamheter för boende och sysselsättning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall som alla andra kunna påverka det boende eller den sysselsättning han önskar samt det stöd han eller hon behöver för ett fungerande boende och en meningsfull sysselsättning.

(1 kap. 1 § SoL, 3 kap 5 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- den enskilde som bor i bostad med särskild service ha möjlighet till självbestämmande och en hög grad av integritet i sitt boende
- den enskilde vara delaktig i planering och uppföljning av de insatser som genomförs inom ramen för verksamheten
- den enskilde vara delaktig i det samarbete som sker mellan verksamheten och andra vård-, stöd- och rehabiliteringskontakter

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på den enskildes självbestämmande på Solgläntan, UC och Centrumträffen

Länsstyrelsens iakttagelser

Lägenheterna på Solgläntan är fullvärdiga och de boende väljer själva hur de vill ha det i sina lägenheter. De boende är i möjligaste mån delaktiga i den planering som sker.

Deltagarna på UC väljer passande sysselsättning och sysselsättningsgrad i samråd med handläggare och arbetsledare. De är delaktiga i den planering som sker.

På Centrumträffen sker planering i samråd med brukarna. Deltagarna deltar efter intresse och förmåga i de olika aktiviteterna.

Bemötande

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder skall bemötas med respekt för sin integritet och sin syn på sin situation. (1 kap 1§, 3 kap 5 §, 5, 6 §§ LSS)

- För att uppfylla de krav som ställs skall det framgå av den enskildes egna utsagor att han huvudsakligen upplever sig trodd och väl bemött i sina kontakter med socialtjänsten.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på ett gott bemötande för personer med psykiska funktionshinder som har intervjuats

Länsstyrelsens iakttagelser

Länsstyrelsen har vid intervjuerna kunnat konstatera att de flesta är nöjda med bemötandet från socialtjänstens personal.

Samverkan med andra organisationer/myndigheter

Kommunens inriktning mot samverkan och samarbete med organisationer och myndigheter

Gemensamma mål, riktlinjer och verksamhetsformer på ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör tillsammans med berörda organisationer/myndigheter utforma skriftliga och gemensamma mål/policy för samverkan på politisk- och ledningsnivå.

Kommunen bör tillsammans med psykiatrin utforma skriftliga riktlinjer för utskrivning eller permission från psykiatrisk heldygnsvård samt för en samordnad och individuell planering.

(2 kap. 6 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

Informationsöverföring och samordnad vårdplanering SOSFS 1996:32)

Uppfyller kraven:

- Kommuner som har gemensam mål/policy på politisk- eller ledningsnivå med psykiatrin samt skriftliga riktlinjer för samverkan med psykiatrin vid utskrivning från psykiatrisk slutenvård och samordnad vårdplanering.
- Kommuner som har former för samverkan eller har en eller flera gemensamma verksamheter med annan huvudman.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på gemensamma mål för samverkan med psykiatrin samt gemensamma riktlinjer med psykiatrin vad gäller utskrivning/permission från psykiatrisk heldygnsvård och gemensamma riktlinjer för en samordnad planering för enskilda individer.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder framkommer dock att nämnden har regelbundna träffar med psykiatrin.

Samarbete kring enskilda individer

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Personer med psykiska funktionshinder har rätt att få helheten av sina behov uppmärksammade. Insatser mellan olika aktörer bör samordnas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Handläggaren vid socialtjänsten bör uppmärksamma behoven i sin helhet, känna till den enskildes övriga centrala vård- och rehabiliteringsinsatser samt verka för en samordning både vad gäller planering och uppföljning av insatser.
(3 kap. 5 § SoL, 14 § punkt 7 LSS, SOSFS 1996:32 (M))

För att uppfylla de krav som ställs bör:

- den enskildes kontakter med psykiatrik samt annan/andra centrala vård- eller rehabiliteringskontakter vara kända av ansvarig handläggare. Kända kontakter bör motsvaras av den enskildes egna utsagor.
- det finnas samarbete med psykiatrik eller med någon annan av den enskildes centrala vård- och rehabiliteringskontakter. Samarbetet skall motsvaras av den enskildes egna utsagor om det samarbete han eller hon själv önskar och känner till.

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att känna till individens centrala vård- och stödkontakter

Länsstyrelsens iakttagelser

I vissa fall hade handläggaren bristfällig kunskap om klienten utifrån att de nyligen kommit i kontakt med densamme.

Samarbetsformer mellan verksamhet för boende och andra organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.
(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten och psykiatrik på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på samarbete utifrån individens behov för de boende på Solgläntan

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen i boendet uppger att de samarbetar med de olika enheterna inom socialtjänsten, psykiatrik, primärvård, tandvård, försäkringskassan, arbetsförmedlingen, god man och

förvaltare samt anhöriga. Det finns ett system för hur samarbetat ska gå till. Schizofreniförbundet finns på orten, men inget samarbete sker med dem.

Samarbetsformer mellan verksamheter för sysselsättning och andra organisationer/myndigheter

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha en inriktning mot samarbete med andra berörda organisationer och myndigheter som ligger i linje med verksamhetens uppdrag och gärna samarbeta med brukar- och anhörigorganisationer på orten.

(2 kap. 6 § SoL, 3 kap. 5 § SoL, 5 kap. 8 § SoL, 15 § punkt 7 LSS)

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning känna till den enskildes centrala kontakter inom kommun och landsting förutsatt att den enskilde själv så önskar.
- verksamheten ha en tydlig och adekvat inriktning mot samarbete
- verksamheten ha ett formaliserat system för samarbete med andra enheter inom socialtjänsten, psykiatrin, försäkringskassan och arbetsförmedlingen på både organisations- och individnivå

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- personalen på UC och Centrumträffen har kunskap om den enskildes kontakter och samverkar med dem när det finns behov och den enskilde önskar det

Kvalitetssystem och personalens kompetensutveckling

Kommunens kvalitetssystem och kvalitetsutveckling

Kvalitetssystem för kommunens sociala verksamhet

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen bör ha ett system för kvalitetsutveckling som gäller det sociala arbetet med personer med psykiska funktionshinder.

(3 kap. 3 § SoL, 6 § LSS, SOSFS 1998:8 (S))

Uppfyller kraven

- Kommuner som har ett sådant kvalitetssystem

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på ett dokumenterat kvalitetssystem.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder samt i intervju med chefen för verksamheten framkommer att kvalitetssystem saknas.

Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för boende, Solgläntan

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för boende skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatrireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S), SOSFS 2000:5 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett till fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till verksamhetens kvalitetssystem och delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på kvalitetsutveckling och skriftliga riktlinjer för klagomålshantering och missförhållanden enligt Lex Sarah på Solgläntan

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen på Solgläntan refererade till en pärm på expeditionen där alla dokument fanns samlade.

Skriftliga riktlinjer och kvalitetsarbete i verksamhet för sysselsättning, UC och Centrumträffen

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Verksamheter för sysselsättning skall ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten. Systemet skall omfatta för verksamheten relevanta områden och kvaliteten i verksamheten skall fortlöpande förbättras i linje med psykiatireformens intentioner. Verksamheten skall vidare ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål, Lex Sarah samt i förekommande fall för personskada enligt LSS. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1996:17, SOSFS 1998:8 (S), SOSFS 2000:5 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- verksamheten ha ett system för att säkra och utveckla kvaliteten i verksamheten med en ansvarig person
- något eller några relevanta områden ha fokuserats i kvalitetsarbetet och lett till fram till ett förbättringsarbete
- verksamheten ha skriftliga riktlinjer för hantering av klagomål samt anmälan om missförhållanden (Lex Sarah) eller hantering av personskada enligt LSS i förekommande fall.
- personalen känna till verksamhetens kvalitetssystem och delta i kvalitetsarbetet
- riktlinjerna för Lex Sarah eller personskada enligt LSS vara kända och tillämpas av personalen i verksamheten

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på kvalitetsutveckling och skriftliga riktlinjer vad gäller klagomål och missförhållanden enligt Lex Sarah på UC och Centrumträffen

Länsstyrelsens iakttagelser

Vid samtal med personal och ansvarig chef framkom att ovan nämnda dokument saknades i verksamheterna.

Personalens kompetensutveckling

Plan för personalens kompetensutveckling på övergripande ledningsnivå

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

Kommunen skall ha en plan för kompetensutveckling för personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.
(SOSFS 1998:8 (S))

Uppfyller kraven

- Kommuner som har en skriftlig plan för personalens kompetensutveckling

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- på en plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder.

Länsstyrelsens iakttagelser

I enkätundersökningen från våren 2002 om kommunens planering för personer med psykiska funktionshinder framkommer att plan för kompetensutveckling av personal som arbetar med personer med psykiska funktionshinder saknas.

Handläggarnas tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Handläggare som är ansvariga för att bedöma personer med psykiska funktionshinderns behov och besluta om insatser bör därför ha möjlighet till regelbunden vägledning, handledning och fortbildning.

(3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- ansvariga handläggare ha tillgång till en regelbunden vägledning eller handledning
- ansvariga handläggare ha tillgång till fortbildning i arbetet eller anse att de har en tillräcklig utbildning för sina nuvarande arbetsuppgifter

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på att handläggare som arbetar med personer med psykiska funktionshinder erbjuds vägledning, handledning och fortbildning i arbetet och har tillräcklig utbildning för sitt arbete

Länsstyrelsens iakttagelser

Det fanns hösten 2002 tre handläggare som arbetade med denna målgrupp i Tomelilla kommun. De fyllde alla i en enkät med allmänna uppgifter som en del till underlaget i denna rapport. Utifrån svaren i dessa enkäter görs ovanstående bedömning. En av handläggarna ansåg dock att tillräcklig fortbildning för arbete med målgruppen inte erhöles via arbetsgivaren.

Personalens kompetens på Solgläntan och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för boende ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar de boendes behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalen skall ha adekvat grundutbildning inom det psykosociala fältet samt lämplig erfarenhet för arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för boende ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller kraven

- på utbildning, erfarenhet, handledning och kompetensutveckling för personalen på Solgläntan

Länsstyrelsens iakttagelser

Vid Länsstyrelsens intervju med personalgruppen våren 2003 framkom att de menar sig behöva mer sjuksköterskeresurser. Detta eftersom boendestödet till de som bor i eget boende också utgår från Solgläntan och därför tar av sjuksköterskornas tid. I övrigt så uppgavs att det fanns tillräckligt med personal i verksamheten. Personalen tycker inte att de får tillräcklig fortbildning som det ser ut idag. De har extern handledning var fjortonde dag som har inriktning på ärenden. Personalen vägleder också varandra. De skulle gärna vilja ha tillgång till en ”expert” i psykiatri. De når lätt sin nuvarande chef på mobiltelefon vid behov.

Personalens kompetens på UC och deras tillgång till handledning, vägledning och fortbildning

Länsstyrelsens bedömningsgrunder

För arbetet med personer med psykiska funktionshinder skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. (3 kap. 3 § SoL, SOSFS 1998:8 (S))

För att uppfylla de krav som ställs skall:

- personal i verksamheter för sysselsättning ha en utbildning och en erfarenhet som motsvarar deltagarnas behov och verksamhetens uppdrag. Det innebär att personalgruppen skall ha en lämplig variation av yrkesutbildning och erfarenhet av arbete med målgruppen.
- personalen i verksamheter för sysselsättning ha tillgång till regelbunden vägledning, handledning samt fortbildning. Fortbildningen bör vara utformad efter var och ens behov av kompetensutveckling.
- personalen i verksamheten för boende sträva mot en kontinuerlig kompetenshöjning och ta aktiv del i den fortbildning, vägledning och handledning som erbjuds

Länsstyrelsens bedömning

Uppfyller ej kraven

- vad gäller handledning till personalen på UC

Uppfyller kraven

- på personalen på UC vad gäller utbildning, erfarenhet och kompetensutveckling
- på personalen på Centrumträffen vad gäller utbildning, erfarenhet, kompetensutveckling och handledning.

Länsstyrelsens iakttagelser

Personalen verkade ha stor personlig lämplighet för sina arbeten. Någon menade att en högre lön hade varit rimlig för aktuellt arbete.

Rapportserien Skåne i utveckling
ISSN 1402-3393

- 2003:1 Ängs- och hagmarker i Trelleborgs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:2 Ängs- och hagmarker i Bjuvs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:3 Ängs- och hagmarker i Burlöv, Lomma, Malmö och Staffanstorps kommuner.
Miljöenheten
- 2003:4 Ängs- och hagmarker i Eslöv kommun. *Miljöenheten*
- 2003:5 Ängs- och hagmarker i Helsingborg kommun. *Miljöenheten*
- 2003:6 Ängs- och hagmarker i Höganäs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:7 Ängs- och hagmarker i Hörby kommun. *Miljöenheten*
- 2003:8 Ängs- och hagmarker i Höörs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:9 Ängs- och hagmarker i Kävlinge kommun. *Miljöenheten*
- 2003:10 Ängs- och hagmarker i Landskrona kommun. *Miljöenheten*
- 2003:11 Ängs- och hagmarker i Lunds kommun. *Miljöenheten*
- 2003:12 Ängs- och hagmarker i Sjöbokommun. *Miljöenheten*
- 2003:13 Ängs- och hagmarker i Skurups kommun. *Miljöenheten*
- 2003:14 Ängs- och hagmarker i Svalövs kommun. *Miljöenheten*
- 2003:15 Ängs- och hagmarker i Svedala kommun. *Miljöenheten*
- 2003:16 Ängs- och hagmarker i Vellinge kommun. *Miljöenheten*
- 2003:17 Ängs- och hagmarker i Ystads kommun. *Miljöenheten*
- 2003:18 Transitttrafik i Skåne – en pilotstudie. *Miljöenheten*
- 2003:19 Inventering av vanlig groda och åkergröda i Skåne 2002. *Miljöenheten*
- 2003:20 Metod för bestämning av jordbrukets kvävebelastning i mindre avrinningsområden samt effekter av läckagereducerande åtgärder, redovisning av projektet ”Gröna fält och blåa hav”. *Miljöenheten*
- 2003:21 Rikkärr – en indikator för miljömålet Ett rikt odlingslandskap. *Miljöenheten*
- 2003:22 Öppenvård i utveckling – statsbidrag fördelade under 2002. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:23 Ekologisk produktion – varför inte?. En intervjustudie med lantbrukare i Skåne.
Lantbruksenheten
- 2003:24 Övervakning av fladdermöss i Skåne. Rapport för år 2002. *Miljöenheten*
- 2003:25 Växtnäringsförluster från jordbruksmark i Skåne och Blekinge. Årsredovisning 2001/2002 för miljöövervakningsprogrammet ”Typområden på jordbruksmark”.
Miljöenheten
- 2003:26 Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram: Konsekvensbeskrivning och förslag till genomförande. *Miljöenheten*
- 2003:27 Jämställdhet i vägtransportsystemet – jämställd vägplanering.
Samhällsbyggnadsenheten
- 2003:28 Biotopkartering, Skråbeåns huvudfåra – från mynningen i havet till Östersjön/Halens utlopp – 2002. *Miljöenheten*
- 2003:29 Effektoppföljning i kalkade och icke kalkade vatten. Vinter 2002. *Miljöenheten*
- 2003:30 Transport av fosfor och kväve från skånska vattendrag – tillstånd och trender till 2001.
Miljöenheten
- 2003:31 Vattenväxter i skånska sjöar – En jämförelse mellan 1970-talet och 2002. *Miljöenheten*
- 2003:32 Inkomstprövas rätten till äldre – och handikappomsorg? *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:33 Familjehemsplacerade barn år 2002 i socialtjänsten i Skåne län.

Samhällsbyggnadsenheten

- 2003:34 Markhävdkartering 2002 – hävdillståndet på betesmarker och slåtterängar inom Nedre Helgeåns våtmarksområde i Kristianstads Vattenrike. *Miljöenheten*
- 2003:35 Vindkraft i Skåne – Analys och konsekvenser av olika scenarier. *Miljöenheten*
- 2003:36 Effekttuppföljning i kalkade och icke kalkade vatten vår 2003. *Miljöenheten*
- 2003:37 Bostadsmarknadsenkäten 2003. Bostadsmarknaden och bostadsbyggandet i Skåne län. *Förvaltningsenheten*
- 2003:38 Lex Sarah – anmälningar under 2002. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:39 Småföretagare med utländsk bakgrund. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:40 Övervakningsprogram för jordbrukslandskapets fåglar i Skåne. Årsrapport för år 2000. *Miljöenheten*
- 2003:41 Ej verkställda beslut, domar och avslagsbeslut till äldre årsskiftet 2002/2003. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:42 Häckande fåglar på havssträndängar i Halland och Västra Skåne 2002. *Miljöenheten*
- 2003:43 Lång väntan för funktionshindrade med behov av insatser. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:44 Fakta om kvinnor och män i Skåne. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:45 Analys av fysisk störning längs Skånes kust. *Miljöenheten*
- 2003:46 Kadmiumsituationen i Skåne, delrapport 1: Exempel på kadmiumkällor och halter i den skånska miljön. *Miljöenheten*
- 2003:47 Kadmiumsituationen i Skåne, delrapport 2: Kadmium inom Höjeåns avrinningsområde – en substansflödesanalys. *Miljöenheten*
- 2003:48 Nya våtmarker i Skåne. Uppföljning för perioden 1990-2001. *Miljöenheten*
- 2003:49 Övervakning av fladdermöss i Skåne. Fladdermusfaunan på 20 platser i Skåne 2003. *Miljöenheten*
- 2003:50 Bottenfaunaundersökning i Skåne län 2002. Uppföljning av försurnings- och kalkningseffekter vid nio lokaler i rinnande vatten och 17 sjölitoraler. *Miljöenheten*
- 2003:51 Effekttuppföljning i kalkade och icke kalkade vatten. Sommar 2003. *Miljöenheten*
- 2003:52 Från Sandhammaren till Kullaberg – naturvårdsprogram för f.d. Malmöhus län. *Miljöenheten*
- 2003:53 Personligt ombud – Hur ser det ut i Skåne hösten 2003? *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:54 Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder – Planering och uppbyggnad av verksamheter. *Samhällsbyggnadsenheten*
- 2003:55 Kommunens insatser för personer med psykiska funktionshinder- Tomelilla kommun. *Samhällsbyggnadsenheten*

